

Komitean kokous

Aika 22.3.2021 klo 9:00–12:00

Kokous pidetään Teams-yhteyksillä

Osallistujat

Pasi Moisio, puheenjohtaja (x)

Kirsi Varhila, sosiaali- ja terveysministeriö, 1. varapuheenjohtaja (x)

Heli Backman, sosiaali- ja terveysministeriö, 2. varapuheenjohtaja (x)

Liisa Siika-aho, sosiaali- ja terveysministeriö, 3. varapuheenjohtaja (x)

Jäsenet:

Tarja Filatov, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Matias Mäkynen, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä

Riikka Slunga-Poutsalo, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Riikka Purra, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä

Juhana Vartiainen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Elina Lepomäki, Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Katri Kulmuni, Keskustan eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Pekka Aittakumpu, Keskustan eduskuntaryhmä

Bella Forsgrén, Vihreä eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Noora Koponen, Vihreä eduskuntaryhmä

Anna Kontula, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Paavo Arhinmäki, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Anders Norrback, Ruotsalainen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Veronica Rehn-Kivi, Ruotsalainen eduskuntaryhmä

Sari Essayah, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Antero Laukkanen, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Harry Harkimo, Liike Nyt -eduskuntaryhmä (-)

Pysyvät asiantuntijat:

Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Raimo Antila, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mikko Horko, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Hannu Ijäs, sosiaali- ja terveysministeriö (-)

Essi Rentola, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Eveliina Pöyhönen, sosiaali- ja terveysministeriö (-)

Ulla Härmäläinen, valtiovarainministeriö (x)

Kimmo Ruth, työ- ja elinkeinoministeriö (x)

Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Susanna Siitonen, oikeusministeriö (x)

Tommi Laanti, ympäristöministeriö (x)

Outi Antila, Kansaneläkelaitos (x)

Antti Koivula, Työterveyslaitos (x)

Heikki Hiilamo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (x)

Jaakko Kiander, Eläketurvakeskus (x)

Ilkka Oksala, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (x)

Jorma Palola, KT Kuntatyönantajat (x)

Janne Makkula, Suomen Yrittäjät (x)

Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (x)

Patrizio Lainà, STTK ry (x)

Katarina Murto, Akava ry (-) Heikki Taulu, Akava ry (x)

Hanna Tainio, Suomen Kuntaliitto (x)

Eija Koivuranta, SOSTE Suomen Sosiaali ja terveys ry (x)

Eero Löytömäki, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (x)

Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry (x)

Sihteerit:

Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Marko Leimio, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Markus Kanerva, valtioneuvoston kanslia (-)

Tuomas Helminen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Laura Honkonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mirva Hyötylä, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Työllisyyden ja osaamisen jaoston sihteerit:

Pekka Paaermaa, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Tiina Polo, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Joni Rehunen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Jenni Wessman, työ- ja elinkeinoministeriö (x)

Työ- ja toimintakykyjaoston sihteerit:

Ismo Hiljanen, Kansaneläkelaitos (x)

Henna Huhtamäki, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Anne Kanto-Ronkanen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Viestintä:

Tuulia Nieminen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Asiantuntijat:

Minna van Gerven, Helsingin yliopisto (x)

Tomi Kyyrä, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (x)

Fransiska Pukander, valtiovarainministeriö (x)

Asialista

klo 8:50 Teams-yhteyksien testaus

klo 9:00 Kokous

1. Kokouksen avaus ja ohjelma

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi.

Tiedoksi, että kansanedustaja Katri Kulmuni Keskustan eduskuntaryhmästä on nimetty komitean uudeksi jäseneksi puhemies Anu Vehviläisen tilalle.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (Liite 1)

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja liitteen mukaisesti.

3. Komitean kokous- ja työsuunnitelma

Puheenjohtaja esitteli lyhyesti komitean kokous- ja työsuunnitelman.

4. Etuuksien ja palvelujen yhteensovittaminen – Suomen erityispiirteet

Professori Minna van Gerven Helsingin yliopistosta esitteli äskettäin käynnistyneen VN TEAS - tutkimushankkeen ”VN Polku: Eri poluilla työllisyyteen” sekä kertoi Suomen erityispiirteistä palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisessa kansainvälisessä vertailussa.

Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä etuusjärjestelmä määrittää usein sitä, minkä palvelun piirissä henkilö on. Etuuteen kytketty palvelu ei kuitenkaan välttämättä vastaa henkilön tarpeeseen. Siirtymät etuudelta toiselle ja palvelusta toiseen ovat haasteellisia.

Samanaikaisesti palveluja ei ole kytketty kiinteästi etuuksiin. Palveluja ei tarjota etuudensaajille riittävän varhaisessa vaiheessa. Eri hallinnonalojen palvelut toimivat omissa siiloissaan ja palvelujen saatavuudessa on eroja eri väestöryhmien välillä sekä alueellisesti. Kansainvälisessä vertailussa Suomen sosiaaliturvassa voidaankin arvioida vallitsevan oikeuksien ja velvollisuuksien epätasapaino. Esimerkiksi toimeentulotuessa velvoitteet työhön hakeutumiseen ovat heikot, samoin palvelujen kytkökset toimeentulotukeen. Muissa

eurooppalaisissa valtioissa aktiivinen osallistuminen on sosiaaliturvassa vallitseva suuntaus. Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainossa etuusoikeuteen on kytketty velvoite tarvittavaan palveluun osallistumiseen ja samalla oikeus saada tarvitsemaansa palvelua oikea-aikaisesti. Tässä on huomioitava myös digitalisaation vaikutukset. Kyse on siitä, miten etuus- ja palvelujärjestelmät kykenevät tukemaan yksilöitä elämäntilanteissaan ja niiden muutoksissa.

5. Palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen (Liite 2)

Työ- ja toimintakykyjaoston puheenjohtaja Raimo Antila kertoi jaostojen näkemysten yhteenvedosta koskien palvelujen ja etuuksien yhteensovittamista sekä ongelmaraportin rakenteesta ja valmistelusta. Työ- ja toimintakykyjaosto vastaa kokonaisuuden koostamisesta, mutta kokonaisuudella on vahva yhteys kaikkien jaostojen työhön. Kokonaisuus on tässä vaiheessa jaettu kahteen eli yksilön ja yhteiskunnan näkökulmiin ja sitä on hahmotettu tunnistettujen ongelmien kautta.

Yksilön näkökulmasta ongelmakohtina jaostoissa tunnistettiin osaaminen, tiedonsiirtyminen, tiedonhallinta ja tietosuoja, kannustimet, motivaatio ja arvot, etuuden ja palvelun kytkös sekä yhteistyö. Yhteiskunnan näkökulmasta ongelmakohtina jaostoissa tunnistettiin osaaminen, tiedonsiirtyminen, tiedonhallinta ja tietosuoja, resurssit, yhteistyö sekä työvälineet. Yhteenvetona todettiin ongelmien kiteytyvän palveluun osallistumisen kannustavuuteen ja velvoittavuuteen, palveluun hakeutumiseen sekä sopivan palvelun tarjoamiseen oikea-aikaisesti.

Tutkimus- ja arviointijaoston puheenjohtaja Essi Rentola kertoi tietopohjan rakentamisesta palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen ongelmaraporttiin. Tutkijaverkosto, joka on työstänyt työpaperia monimutkaisuuden osalta, jatkaa työtä palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen osalta. Tuotoksia valmistuu syksyn 2021 aikana.

6. KESKUSTELU I

Keskustelussa tuotiin esiin, että oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino edellyttää laajaa yhteiskunnallista keskustelua, tätä keskustelua on käyty eurooppalaisissa verrokkimaissa laajojen sosiaaliturvauudistusten valmistelussa. Palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisen tulisi toimia sekä yhteiskunnallisella tasolla että yksilöllisellä asiakasprosessin tasolla. Yksilön

velvoitteet eivät voi tulla voimaan, ellei yhteiskunta huolehdi velvoitteistaan palvelujen tarjoamisessa.

Keskustelua oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainosta pidettiin tärkeänä. Kyse on viime kädessä poliittisista arvovalinnoista. Keskustelussa on otettava huomioon myös julkisen talouden kestävyys palvelujen ja etuuksien resursoinnissa. Tähän kytkeytyy myös yksilön perusoikeuksia painottava valtiosääntöoikeudellinen arviointi.

Keskustelussa tuotiin esiin, että tulisi kysyä, miksi palveluja ja etuuksia tulisi sovittaa yhteen. Onko tavoitteena se, että kyetään lisäämään osallistumista (niin työelämään kuin muuten yhteiskunnassa) ja hyvinvointia?

Tuotiin esiin, että palvelujen ja yhteispalvelujen kehittämisessä eri hankkeissa ja uudistuksissa on ollut pitkään tavoitteena palvelujen yhteensovittaminen. Oikeus saada tarvittavaa palvelua oikea-aikaisesti edellyttää palvelujärjestelmän uudistamista ja resursointia. Nykymuotoisella hankevetoisella palvelujen kehittämisellä ei olla riittävästi onnistuttu ja hankkeiden pyörittäminen vie myös liikaa resursseja. Tällä hallituskaudella on valmisteilla pohjoismainen työvoimapalvelujen malli, käynnissä on työvoimapalvelujen kuntakokeilu sekä suunnitteilla on työvoimapalvelujen siirtäminen kuntien vastuulle samalla, kun sote-palvelut ovat siirtymässä kuntien vastuulta hyvinvointialueille.

Tuotiin esiin, että palvelutarpeiden tunnistaminen on tärkeää paitsi ihmisten tukemisen kannalta myös siksi, että palveluresursseja ei kohdenneta sinne, missä ei ole tarvetta. Etuuksien vastikkeellisuutta uudistettaessa tulisi arvioida, mihin se johtaa, jos ihmiset eivät ole oikealla etuudella ja eivät siksi kykene täyttämään etuusvelvoitteita. Ihmisten elämäntilanteiden kirjo ja tarpeet on otettava huomioon niin oikeuksista ja velvollisuuksista käytävässä keskustelussa kuin varsinaisessa uudistustyössäkin.

Tuotiin esiin, että tavoitteena tulisi olla verkostomainen yhteistyö ja tätä tukevat toimintatavat eri toimijoiden kesken. Tämä on keskeistä erityisesti, jotta voidaan auttaa haastavassa tilanteessa olevia asiakkaita, joilla on useita etuus- ja palvelutarpeita. Tuotiin esiin, että tietosuojaan osalta ei pitäisi nähdä lähtökohtaisena ongelmana sitä, että asiakkaalta tulee pyytää suostumus tiedon siirtämiseen toimijalta toiselle. Kaikissa tilanteissa tietoa ei voida kuitenkaan siirtää edes asiakkaan suostumuksella. Tiedonhallinnan, tiedonsiirtymisen ja tietosuojaan osalta tarvittaisiin sosiaaliturvaa koskeva kattava oikeudellinen selvitys.

Toivottiin, että verrokkimaiden sosiaaliturvauudistusten vaikutuksista harmaaseen talouteen saataisiin tutkimustietoa.

Puheenjohtaja toi esiin, että hallintojaoston alle ja ohjaukseen on asetettu toimeenpanon ja digitalisaation alatyöryhmä, jonka on tarkoitus käsitellä myös tiedonhallinnan, tiedonsiirtymisen ja tietosuojan kysymyksiä.

TAUKO

7. Työttömyysturva ja työttömyyden aikainen työskentely

Tutkimusprofessori Tomi Kyyrä Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta kertoi ansiotulojen sovittelusta työttömyysturvaan sekä työttömyysturvan, yleisen asumistuen ja toimeentulotuen suojaosista. Osittaisen työllistymisen tukemisella on sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Ansioturvan saajille kannustimet ovat hyvät, perusturvan saajille heikommat johtuen yleisestä asumistuesta ja toimeentulotuesta. Yhteenvedona, työttömyysturva on kannustava osa-aikaisen työllistymisen suhteen ja osa-aikaisen työllistymisen tukeminen on hyödyllistä. Maksuviiveet ja etuustason ennakoimattomuus voivat kuitenkin olla ongelma. Maksuviiveitä on tarkoitus tutkia rekisteriaineistojen avulla vuoden 2021 aikana.

8. Ansiotyön ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen (Liite 3)

Työllisyyden ja osaamisen jaoston puheenjohtaja Marjaana Maisonlahti kertoi ansiotyön ja sosiaaliturvan yhteensovittamisen ongelmaraportin rakenteesta ja valmistelusta. Työttömyysturvan ohella raporttia täydennetään opintotuen ja työkyvyttömyysetuuksien osalta. Raportissa ei käsitellä palveluja varhaiskasvatusta lukuun ottamatta eikä etuudelta toiselle siirtymisiä, etuuksien keskinäistä yhteensovittamista ja etuuksien ensisijaisuusjärjestystä. Nykyjärjestelmän kokonaisuuden taustalla vaikuttavat tehdyt poliittiset arvovalinnat ja valitut peruseriaatteet, kuten etuuksien syyperusteisuus, etuuksien vastikkeellisuus, kannustimet ja kannustinloukut sekä oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino. Keskeisiksi kysymyksiksi kokonaisuudessa on tunnistettu työelämän muutos, työnteon kannustavuus, yrittäjyyden ja sosiaaliturvan suhde, opiskelun ja sosiaaliturvan suhde sekä sosiaaliturvan monimutkaisuus. Rekisteriaineistoista saatavan tietopohjan avulla on tarkoitus kuvata myös järjestelmän toimivia osia sekä byrokrania- ja informaatioloukkuja ja kannustinloukkuja.

9. KESKUSTELU II

Keskustelussa kysyttiin, luoko osa-aikaisen työn tukeminen jo liiallisia kannustimia pitäytyä osa-aikatyössä, mikä estäisi siirtymistä kokoaikatyöhön. Tomi Kyyrä totesi, että tällainen riski on olemassa ja sitä tulisikin ehkäistä esimerkiksi etuuskausien enimmäiskeston ja ansiopäivärahan tarkistusten kautta.

Tuotiin esiin, että ansiotyön vaikutus eri etuuksiin tulisi huomioida laajemmin, erityisesti yleisen asumistuen osalta. Tuotiin esiin, että nuorten ja opiskelijoiden monituloisuus tulisi huomioida ja myös jatkuvan oppimisen tukemista sekä ansiotyön ohella, että päätoimisesti olisi hyvä käsitellä komiteatyössä.

10. Tilannekatsaus negatiivisen tuloveron valmisteluun

Neuvotteleva virkamies Fransiska Pukander valtiovarainministeriöstä antoi tilannekatsauksen hallitusohjelmaan kirjatun valtion tuloverotuksen yhteydessä toteutettavan työtulotuen ja negatiivisen tuloveron kokeilun selvittämiseen ja valmisteluun.

11. Ehdotus ongelmaraporttien kannanottojen rakenteeksi

Puheenjohtaja esitteli puheenjohtajiston ehdotuksen ongelmaraporttien kannanottojen rakenteeksi. Hyväksyttiin ehdotus, jonka pohjalta puheenjohtajisto ja sihteeristö alkavat valmistella toukokuun kokousta ja työpajaa.

12. Seuraavan kokouksen aiheet ja muut asiat

Seuraava kokous on maanantaina 10.5.2021 ja siellä ovat aiheena neljän ongelmaraportin luonnokset, kannanottojen työstämisen käynnistäminen ja välimietinnön työsuunnitelman valmistelu.

STN-selvitys väestörakenteen muutoksesta julkaistaan komitean julkaisusarjassa toukokuussa.

Komitean jäsen Bella Forsgrén totesi tasa-arvoasiain neuvottelukunnan puolesta, että komiteatyössä tulee ottaa huomioon sukupuolivaikutusten arviointi sekä vaikutukset erilaisiin perheisiin.

13. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia aktiivisesta keskustelusta ja päätti kokouksen.

Liitteet

Liite 1 Pöytäkirjan luonnos

Liite 2 Palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen: Raporttiluonnos

Liite 3 Ansiotyön ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen: Raporttiluonnos

Liite 4 Diaesitys

Liite 5 Sosiaaliturvakomitean jäsenmuutospäätös 19.2.2021

Liite 6 Sosiaaliturvakomitean jäsenmuutospäätös 15.2.2021